

Väsentligt fler kvinnor än män vårdas för psykisk ohälsa i Stockholms läns landsting

I detta faktablad undersöker vi hur stor andel män och kvinnor som har kontakt med beroendevård, psykiatrisk specialistvård eller får vård för psykisk ohälsa inom primärvård. Vid en sammanräkning står det klart att väsentligt fler kvinnor än män vårdas för psykisk ohälsa i Stockholms läns landsting.

Bakgrund

Vi har tidigare visat att vård inom psykiatrin i Stockholms län ökat (1) under hela 2000-talet, speciellt bland unga. Frågan är om denna ökning gäller för både män och kvinnor? Detta är speciellt viktigt utifrån kunskapen att män i högre grad dör av självmord (2). Därför undersöker vi i detta faktablad om män och kvinnor söker/får vård i samma utsträckning för psykisk ohälsa inom specialiserad psykiatri men också inom beroendevård och primärvård.

Material och metod

Materialet hämtades ur landstingets befintliga vårdregister, de så kallade VAL-databaserna (3) med uppgifter från landstingsfinansierad öppenvård (OVR) och slutenvård (SLV) från 1998 fram till och med 2016. Redovisningen baseras på andel individer, 18 år eller äldre, som fick vård på vuxenpsykiatriska kliniker och/eller beroendekliniker, samt andel individer som fick vård för psykisk ohälsa inom primärvården definierat som att personen på husläkarmottagningen fick 1) psykiatrisk diagnos (ICD-10 F-kapitlet eller Z65, Z73), eller 2) besök hos psykolog/kurator/psykosocial kontakt eller 3) förskrivning av antidepressiva läkemedel (No6A). Vi inkluderade även besök hos arvoderade privatpsykiatrer (ARV). Genom åren har vissa kliniker ändrat driftform (från landstingsdriven

till privat regi). För att möjliggöra jämförelser över tid redovisas resultaten oavsett driftform. Antalet personer boende i Stockholms län och vårdade inom respektive vårdform relaterades till det totala antalet personer boende i Stockholms län under aktuellt år, i aktuell åldersgrupp och kön. Befolkningssiffror hämtades från Områdesdatabas (ODB) på SCB (4).

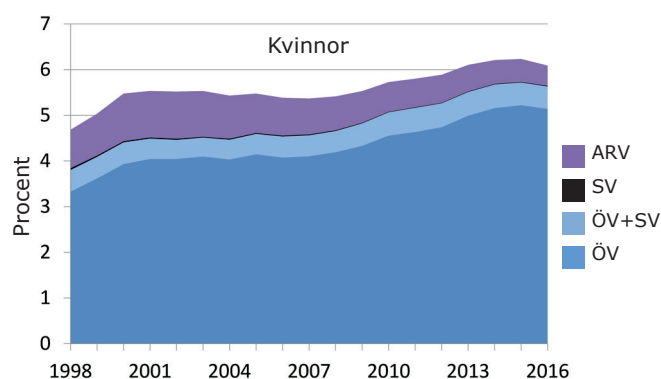
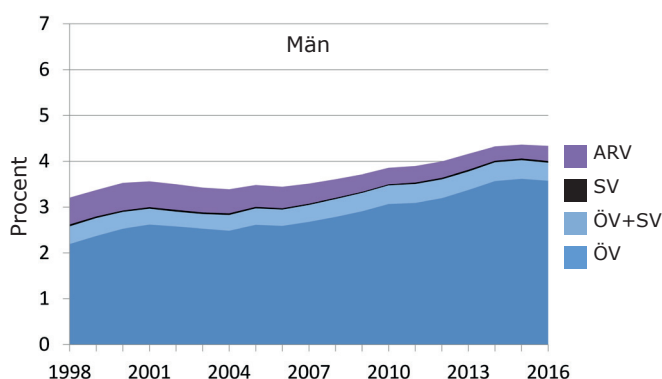
Resultat

Andelsmässigt fler kvinnor inom specialiserad psykiatrisk vård

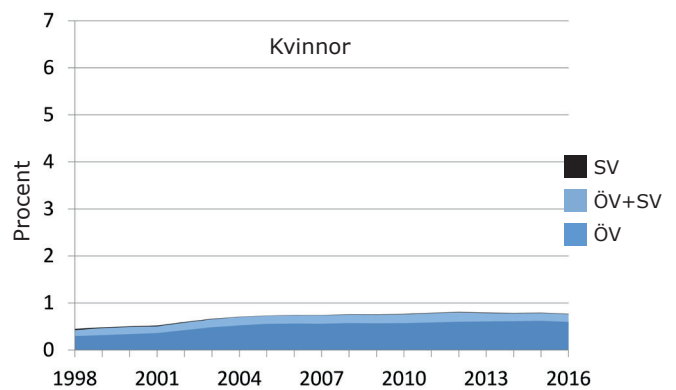
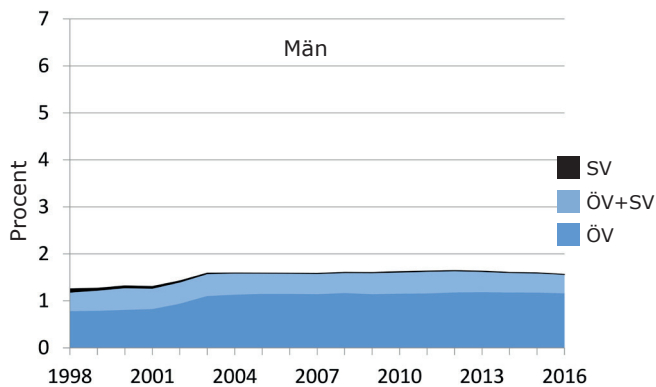
Inom specialiserad psykiatrisk öppenvård var det andelsmässigt fler kvinnor än män under hela 2000-talet (Figur 1). År 2016 hade 4,0 % av männen i Stockholms läns landsting, 18 år och äldre, kontakt med öppenvårdspsykiatrin medan det var 5,6 % av kvinnorna. Ungefär samma andel män som kvinnor slutenvårdades (0,4 % av männen och 0,5 % av kvinnorna) och vårdades hos arvoderade privatpsykiatrer (0,3 respektive 0,4 %). Oavsett vårdform (slutenvård, öppenvård eller arvoderade privatpsykiatrer) hade 4,3 % av männen och 6,1 % av kvinnorna kontakt med specialiserad psykiatrisk vård år 2016.

Fler män inom beroendevården

Figur 2 visar att i öppenvård på beroendekliniker var det, i motsats till inom den specialiserade psykiatrin, andelsmässigt fler män än kvinnor

Figur 1. Andel män och kvinnor (% , >18 år) i Stockholms län som år 1998–2016 hade kontakt med psykiatrisk slutenvård (SV), öppenvård (ÖV) och/eller arvoderade privatpsykiatrer (ARV).

Figur 2. Andel män och kvinnor (%>18 år) i Stockholms län som år 1998–2016 hade kontakt med beroendevården.

under hela 2000-talet. Andelarna ligger dock på en betydligt lägre nivå. År 2016 hade 1,6 % av männen 18 år och äldre öppenvårdsbesök inom beroendevården medan det var 0,8 % av kvinnorna. Det var också fler män än kvinnor som slutenvårdades inom beroendevården; 0,4 % av männen och 0,2 % av kvinnorna, år 2016. Oavsett vårdform (slutenvård, öppenvård) hade 1,6 % av männen och 0,8 % av kvinnorna kontakt år 2016.

Andelsmässigt fler kvinnor än män med psykisk ohälsa även inom primärvården

År 2016 fick hela 15,0 % av kvinnorna i Stockholms län någon form av psykiatrisk/psykologisk behandling i primärvården enligt vår definition (se material och metod), medan det var 7,6 % av männen. År 2016 fick 4,8 % av männen och 9,3 % kvinnorna en psykiatrisk diagnos inom primärvården. Behandling av psykolog eller kurator, (psykosociala besök) erhöles av 2,1 % av männen och 5,0 % av kvinnorna. Även för antidepressiva läkemedel utskrivna inom primärvården fanns en könsskillnad (3,9 % av männen och 8,0 % av kvinnorna).

Andel män och kvinnor vårdade för psykisk ohälsa fördelade efter vårdform

Figur 3 visar att år 2016 fick 19,0 % av kvinnorna och 11,4 % av männen någon form av vård för psykisk ohälsa inom Stockholms läns landsting, det vill säga vårdades inom specialiserad psykiatri, beroendevård eller för psykisk ohälsa inom primärvården. Andelsmässigt var kvinnorna fler

inom samtliga vårdformer utom beroendevården. Detta är framför allt tydligt inom primärvården.

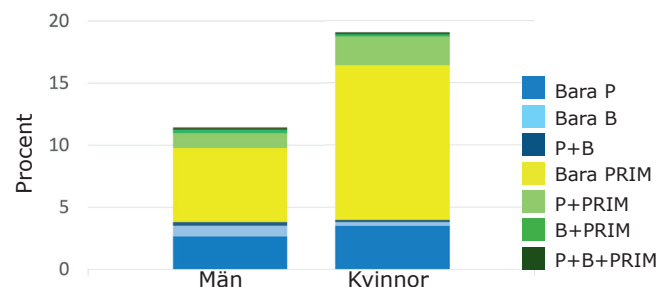
Sammanfattning och diskussion

Nästan dubbelt så många kvinnor som män får någon form av vård för psykisk ohälsa inom Stockholms läns landsting. Denna skillnad kan inte förklaras av att det är äldre kvinnor som får mer vård. Samma resultat erhöles även när vi begränsade oss till 18–64 åringar. Självmord som kan ses som den allvarligaste konsekvensen av psykisk ohälsa är i motsats till vårdsökande vanligare bland män än kvinnor (2). En central fråga är varför så få män söker vård? Flera möjliga förklaringar finns: Att den vård som erbjuds inte passar män, att män uttrycker ohälsa på andra sätt än kvinnor och därför inte passar in i vården, att män känner mer skam för psykisk ohälsa än kvinnor, att män har mindre psykisk ohälsa än kvinnor. Det senare verkar osannolikt.

Det finns visst stöd för att män uttrycker depression annorlunda och att depressionsdiagnosen kan döljas av andra samtida diagnoser eller beteenden som kan leda till fel diagnos (5), som i sin tur kan leda till underbehandling. Det är en angelägen uppgift att försöka förstå mer om dessa mekanismer för att kunna utveckla diagnosinstrument och finna lämpliga arenor för att nå män med depression.

Referenser

1. Fortsatt ökning av psykiatrisk vårdkonsumtion bland unga i Stockholms län 2015. Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Faktablad 2016:3.
2. ki.se/nasp/sjalmord-i-stockholms-lan-o
3. www.gups.sll.se//val/default.htm
4. <https://www.h6.scb.se/osdb2015/default.aspx>.
5. Wolfgang Rutz and Zoltan Rihmer. Suicidality in men – practical issues, challenges, solutions. Jmhg, vol 4. pp. 393-401, December 2007.

Figur 3. Andel män och kvinnor som år 2016 hade kontakt med psykiatri (P), beroendevården (B) eller primärvården (PRIM) för psykisk ohälsa.